

ETHDIARI

Numerò 113
Dissabte 22 de mai 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

EUSKAL ERRIA:
Ager arturada general
istorica en favor dera
semana des 35 ores.

ARZALLUS ANÓNCIE ETH TRINCAMENT DE RELACIONS ENTRE ETH PNB E MAYOR OREJA

Eth president deth PNB, Xabier Arzallus, anoncièc ager eth copament de relacions deth sòn partit tamb eth ministre der Interior, Jaime Mayor Oreja, pes declaracions hètes pendent era commemoracion deth 150au aniversari dera fundacion

dera Guàrdia Civi, enes quaus criticaue eth frònt nacionalista.

Eth dirigent nacionalista senhalèc, ath delà, que harà extensiu eth copament de relacions ath Govern d'Aznar se des der Executiu de Madrid s'empare aguesti cri-

tèris. "Eth PNB refuse aguest senhor -diguec Arzallus- e tringue tota relacion tamb eth, e demane ath Govern espanhòl e ath senhor Aznar s'emparen aguesti critèris, perque s'ath delà d'èster un lapsus deth ministre d'Interior, obsessionat tamb

eth sòn pròpri fracàs, ei ua politica de Govern era que respon ad aguestes paraules, auriem d'aplicar respècte ad aqueth govern eth madeish critèri". Eth president dera executiu deth PNB qualificuèc de "plan grèus" es paraules de Mayor Oreja, ath quau acusèc de "totalitarisme", de "lesionar er Estat de dret" e de "satanizar" eth pacte de legislatura artenhut peth sòn partit, Eusko Alkartasuna e Euskal Herritarrok.

PUIGDOLLERS E GANYET SIGNEN ETH CONVÈNI ENTÀ PLAÇAR ERA PLANTA DE COMPOSTATGE

Eth complexe costarà 130 milions e darà servici as municipis deth Naut Urgel e era Cerdanha

Eth conselher de Mie Ambient dera Generalitat, Joan Ignasi Puigdollers, e eth baile dera Sèu, Joan Ganyet, signèren ager en Barcelona eth convèni de colaboracion entre era junta de residús dera Generalitat e era Mancomunitat de lordères der Urgelhet, que hè possible era construccion dera prumèra planta de compostatge deth Pirenèu.

Ena installacion se reciclarà era part organica des residús arremassadi selectiuament enes 35 municipis deth Naut Urgel e era Cerdanha. Eth projecte dera planta de compostatge prevè construir era installacion en uns terrenes de 10.000 m2 plaçadi entre es tèrmes municipaus dera Sèu e Monferrèr, a pròp der actuau abocador de lordères de Benavarre e que son propietat dera Mancomunitat de lordères der Urgelhet, que presidís Joan Ganyet. Prevediblement es trabalhs començaràn aguest madeish 1999.

Segontes establís eth convèni, era adjudicacion des òbres -qu'auràn ua despena de lèu 130 milions de pessetes- anarà a cargue dera junta de residús dera Generalitat, cossent tamb era mancomunitat der Urgelhet. Eth document prevè tanben qu'era titularitat dera planta serà iniciuament despartida entre es dues institucions enquia que finalise un periòde de gestion de dus ans, quan er organisme intermunicipau ne assumirà era plia responsabilitat. Tanben se crearà, de manèra immediata, ua comission de seguiment, tamb representants des dues parts. Era aportacion dera mancomunitat der Urgelhet tath projecte consistís en recorsi economic obtiengudi d'ua subvencion dera Union Europèa (objectiu 5b), atau com eth terren a on se plaçarà era planta. Eth complexe ei dessenhath entà tractar 3.670 tones metricques de matèria organica cada an, çò qu'alongarà era vida e redu-

sirà er impacte ambientau des tres abocadors controtradid que i a aué en dia en Naut Urgel e era Cerdanha.

Era metuda en marcha dera planta de compostatge ena Sèu serà ua experiència pionèra en Pirenèu en reciclatge de residús organics. Er objectiu dera iniciatua ei començar er an que ven era arremassada selectiva de residús organics en toti dus parçans pirenencs, qu'an mès de 31.000 hab. en un ambit territorial que compren lèu 2.000 quilomètres quadradi.

Era signatura deth conveni entara planta de compostatge se da en un moment en quau ei a pròp era inauguracion dera deishalheria qu'era madeisha mancomunitat der Urgelhet bastís. Aguestes accions e era intensificacion des campanhes de sensibilizacion meten de manifest, segontes Ganyet, "era apòsta dera mancomunitat per ua societad ecologicament madura".

ER EXERCIT IOGOSLAU CONTRÒTLE ES FRONTÈRES DE MONTENEGRO

Er exercit iogoslau pren eth contròtle des frontèras montenegrines en tot hèr apujar es temors de còp d'Estat.

Enes darrèri dies a apareishut pròves qu'assoliden es acusacions deth govern de Montenegro, segontes eth quau, eth president Milosevic emplègue militars entà imposà-se ena republica insurrecta.

Es soldats iogoslaus patrolhen es carretères qu'amien tà Croàcia, Albània e Bòsnia. Actuaument sonque i a ua via tèrrestra entà poder gèsser de Montenegro, qu'ei era qu'aurie d'utilizar eth president Milo Djukanovic se vò repetir era sua *gira* per Occident.

Era setmana passada, Djukanovic cerquèc enes principaus cap-lòcs europèus un supòrt ara sua actitud insurrecta deuant de Belgrad. Podgorica se declarèc neutrau quan comencèc eth conflicte e aguesta susmauta semble que li costarie un enautit prètz, en tèrmes politics e economics.

Ena frontèra, er exercit iogoslau non sonque contròtle es gessudes senon tanben es entrades tà Montenegro. Atau, es camions tamb matèries prumères, es combòis d'ajuda umanitària e es ciutadans occidentaus tròben soent un non coma unica responsa.

ETH G-8 ACABE ERA SUA AMASSADA SENSE ARTÈNHER AUANCI EN ÇÒ QUE TÒQUE ATH DESPLEGAMENT D'UA FÒRÇA EN KOSÒVO

Es directors politics deth Grop des Ueit (G-8) concludiren ager era sua amassada en Bònn, era dusau en tres dies dedicada ara crisi de Kosòvo, sense auer registrat auanci substanciaus ena question deth desplegament d'ua fòrça tèrrestra de mantenement dera patz ena zòna.

En acabar es quate ores d'amassada, eth representant aleman, Guenter Pleuger, assegurèc que s'a produisit "quauqui cassi positius", maugrat que rebrembèc qu'era decision definitiu depen des ministres d'Ahèrs Exteriors. Ath delà, higeç, encara i a "problèmes fonamentals en çò que hè ara fòrça de mantenement dera patz e ath calendari des diuerses mesures".

DIMARS ESPECIAL "VIATGE DETH CONSELHÈR SUBIRÀ TARA VAL"

Era cronica der acte; es claus politics tamb ua shordanta "Blagadera".
E, ath delà, es reflexions des nòstri periodistes e colaboradors:

1. SUBIRÀ DE CAMPANHA ELECTORAU?
2. ES COMANAMENTS DERA GUÀRDIA CIVIU E DER EXERCIT EN UN AC-TE ORGANIZAT PETH 'CONSELHÈR EN FONCTIONS' SENHOR BATALLA. ES FÒRCES DE SEGURETAT SON SÒCIS DE TORISME VAL D'ARAN?
3. ETH CAMBI D'ACTITUD DETH SINDIC BARRERA, QUE VIU ES ACTES POLITICS COMA SE SIGUESSE EN UN PLATON DE TELEVISION. PERQUE EI TAN FELIÇ ETH SINDIC?
4. ETH CONSELHÈR SUBIRÀ BATIE ETH PIAMONTÉS D'OCCITAN, DEUANT DER ESCANDAL DETH COORDINADOR DERA OFICINA DE FOMENT DER ARANÉS. ES ASSESSORS E COORDINADORS JA AN CARNET DE PARTIT?

RESERVATZ ETH VÒSTE EXEMPLAR
(Maugrat que se siguessetz soscriptors, segur que l'aurietz)

CINE EN VIELHA:

LA VIDA ES BELLA, UA PELLICULA TAMB UES PLAN BONES REFERÈNCIES

Aué, tàs 22.45 ores

La vida es bella supause un cambi radi-cau ena carrèra de Roberto Benigni, un des comics de mèis exit deth mon. Eth film ei ua fabula *chaplinesca* sus eth poder dera imaginacion ena dura realitat dera Euròpa dera Segona Guèrra Mondiau. *La vida es bella* amasse satira, comèdia, critica social e un

tòc de surrealisme que la convertís en ua commovedora istòria d'amor.

Eth protagonista ei Guido (Roberto Benigni), un òme innocent tamb un sòn: possedir era sua pròpria botiga de libres. Èm en 1939, ena vila d'Arezzo, ena Toscana. Amassa tamb eth bon amic Ferruccio, eth poèta, andús van tara caça de riquesa e amor, sense adonà-se der increment der antisemitisme e era arribada deth feishisme.

Guido s'enamore de Dora (Nicoletta Braschi, actritz qu'a intervengut en totes es pellicules de Benigni), ua mèstra dera escòla locau. Malurosament, era hemna, que se crida Princesa ada era madeisha, ei compro-

metuda e, çò de peyor de tot, eth sòn nòvi qu'ei un oficialu feishista tamb eth quau Guido a agut quau-que problèma. Totun, Guido non se dèishe vèncer e sedusís Dora.

Ans dempús, Guido e Dora son maridadi e an un hilh, Giouse (Giorgio Cantarini). E, ath delà, Guido ei eth propietari d'ua libreria. Mès qu'ara es ciutadans italians cau qu'accepten er orde impe-rant, çò que non acceptè pas Guido, sustot s'auem en compde qu'ei pair. Era sua determinacion deven ua question de vida o mòrt quan eth e eth sòn hilh son enviadi tà un camp de concentracion tres mesi abantes qu'acabe era guèrra. Per amor, Dora se de-

pòrte era soleta en madeish trèn.

Ara, en aqueth mon unimaginable, Guido a d'usar era sua imaginacion e cada gram deth sòn esperit infatigable entà salvar es vides d'aqueri qu'estime.

FICHA TECNICA

Dirigida per ROBERTO BENIGNI

Prodisida per ELDA FERRI e GIANLUIGI BRASCHI
Cap de produccion MARIO COTONE
Guidon de VINCENZO CERAMI e ROBERTO BENIGNI
Musica de NICOLA PIOVANI
Montatge SIMONA PAGGI
Dessenh de produccion, de vestiari e direccion artistica DANILO DONATI

Director de fotografia TONINO DELLI COLLI
Produccion de MELAMPO CINEMATOGRAFICA
Distribusida per LAUREN FILMS

ACTORS

ROBERTO BENIGNI
NICOLETTA BRASCHI
GIORGIO CANTARINI
GIUSTINO DURANO
SERGIO BUSTRIC
MARISA PAREDES
HORST BUCHHOLZ
LYDIA ALFONSI
GIULIANA LOJODICE
AMERIGO FONTANI
PIETRO DE SILVA
FRANCESCO GUZZO
RAFFAELLA LEBBORONI
ANDREA NARDI
FRANCO MESCOLINI
GIOVANNA VILLA

HANNES HELLMANN
GIANCARLO COSENTINO

Guido
Dora
Giouse
Tío
Ferruccio
Madre de Dora
Dr Lesing
Guiccardiani
Professor
Rodolfo
Batolomeo
Vittorino
Elena
Tapissèr
Inspector escolar
Secretària der Ajunta
ment
Cap aleman
Ernèst, eth cramber

PRÈMIS Guanhadora de 3 oscar:

Mielhor pellicula estrangèra
Mielhor actor

Mielhor banda sonora originau (Drama)

Guanhadora de 40 prèmis internacionaus qu'includissen:

Mielhor pellicula - mielhor actor - Prèmi deth Cine Europèu
Gran Prèmi Especialu deth Jurat - Cannes
9 David de Donatello (qu'includissen: mielhor director, mielhor actor, mielhor pellicula mielhor guidon)
5 Nastro d'Argento (mielhor director, mielhor actor, mielhor actor secundari, mielhor argument, mielhor guidon)
Prèmi deth Public - Festivau de Locarno prèmi experiència judiua - Festivau de Jerusalem
Prèmi deth Public (Mielhor pellicula) - Festivau de Toronto
Prèmi deth Public (Mielhor pellicula) - Festivau de Montreal
Prèmi deth Public (Mielhor pellicula) - Festivau de Vancouver
Prèmi deth Public (Mielhor pellicula) - Festivau de Los Angeles
Mielhor pellicula - Festivau de Varsòvia
Mielhor pellicula estrangèra - Prèmi Lumière
Prèmi Especialu de Cinematografia (Roberto Benigni) - Associacion Nacionau de critics d'EEUU
Mielhor pellicula - Associacion nacionau de periodistes cinematografics d'Itàlia

ENTREVISTA TAMB ROBERTO BENIGNI

ERA PETITA GRANA PELLICULA QU'A ARTENHUT ÇÒ QUE D'AUTI SAGÈREN

Actuament i a un bon nombre de pellicules que tòquen eth nazisme e es òmbres qu'er olocaust projècte sus es nòsti dies. Dilhèu ei ua coincidècia, maugrat qu'ei probable que sigue ua manèra qu'a eth cinema d'esfaçar e renauir abantes d'entrar en un sègle en quau, deth punt d'enguarda intel·lectuau -maugrat que pas emocionau o morau- mos senteram mèis luenh des orros deth sègle XX (*Salvar al soldado Ryan* e *La delgada línea roja* son ena linha deth "non desbremem").

Era pellicula mèis audaç en sòn plantejament der olocaust ei *La vida es bella*, dirigida e coprotagonizada peth comic italian Roberto Benigni e emparentada peth sòn optimisme tamb ua pellicula de Jerry Lewis que jamès non s'estrenèc, *The Day the Clown Cried* (1975). Era pellicula de Benigni gòse abordar eth genocidi tamb umor. Eth film arrin-gue com ua istòria d'amor plia de lum e de solei ambientada ena darrera des ans trenta; es sòns protagonistes que son un botiguèr judiu (Benigni), era sua hemna (Nicoletta Braschi, era hemna de Benigni) e un hilh de cinc ans. Ena dusau part dera pellicula es tres son enviadi tà un camp de concentracion. Entà protegir era innocència deth sòn hilh, eth pair sajarà de hè-li creir que toti es sòns patiments son part d'un concurs plan divertit. Maugrat qu'era pellicula exigís deishar en suspens ua cèrta incredulitat, eth recors ara suberviueça a trauers dera palhassada resultes, ara fin, enautidor en lòc de triviau, sustot perque Benigni esvite queir ena trampa que auesse supausat vedé'c tot com un tèma trascendentau.

Graham Fuller: Quina siguec era inspiracion de *La vida es bella*?

Roberto Benigni: Jo volia hèr ua pellicula que siguesse diferenta des que ja auia hèt.

Parlauh damb eth mèis guidonista [Vincenzo Cerami] sus era possibilitat de plaçar eth mèis còs -eth còs d'un comediant- en ua situacion extrèma. Me venguec en cap qu'era situacion mèis paradoxau serie un camp de concentracion. Era idea m'espantèc e sagè d'esfaça-la. Mès que dempús me venguec era idea d'auer de protegir era innocència d'un mainatge en miei d'ua tragèdia tan grana.

GF: Era pellicula ei ambientada ena Toscana. Sigueren molti es jueus dera Toscana qu'acabèren enes camps d'extermini?

RB: Òc, sustot de Livorno, a on i auie era mèis grana comunitat judiua, e d'Arezzo. Triguè ambientar era pellicula en Arezzo non pas entà dà-li mèis realitat ara pellicula senon perque ei era ciutat a on jo neishí. Pensè: perque non pogui rodar aqui? Mès qu'ei ua ciutat magnifica, plan antiga; qu'ei era ciutat de Piero della Francesca e de Petrarca. Se m'endonvièc que serie meravilhós hèr aqui era prumèra pellicula e tornar a descurbir tota aquera zòna. En vint ans que pòrri ena indústria deth cine ei eth prumèr còp que hèja ua pellicula ena Toscana.

GF: Era prumèra ora dera pellicula ei com un conde de hades. I a avissi de que quauquarren 'orrible' succedirà -vedem quauqui senhaus d'antisemitisme- mèis, basicament, ei plan divertida.

Sonque mèis tard era pellicula mos estrèlhe contra er error.

Coma ditz Dante Alighieri-sa ena *Divina Comèdia*, non i a tragèdia mèis grana que rebrembar es dies erosi quan s'a queigut ena misèria. S'era segona part dera pellicula artenh d'emocionar ei perque se rebrembe era prumèra part, eth conde de hades.

GF: Ère vostè conscient deth risqué que

carrejaue emplegar situacions econòmiques en tractament der olocaust?

Me preocupau que'era pellicula poguesse ofèner a quauqu'un, mèis que non pensau que poguesse suscitar ua campanha en contra. En Roma i auec un periodic que metec ua linha de telefon a disposicion des que vol-guessen parlar malament dera pellicula: incredible! Ara ja ac è desbrenbat, perque ara gent li a agradat plan era pellicula, a agut un endrme exit. Entà jo, s'ès capable d'arrir, ès er *amo* deth mon. Dilhèu i a quauquarren mèis simple e mèis polit que protegir era innocència, qu'auer eth dret de proclamar qu'era vida ei bèra enquiad darrèr moment? D'un punt d'enguarda istoric ei possible qu'era pellicula age quauqua inexactitud. Mès que cau rebrembar qu'ei ua istòria d'amor, non ei un documentau. Non i a violència explicita perque non ei eth mèis estil. I a gent qu'a dit que non i a pro d'orror enes escenes en camp de concentracion. Totun açò, se ja ensenham era possibilitat que se morisquen es mainatges, i pòt auer quauquarren mèis orrorós?

GF: Quan hège era pellicula, l'afectèc era idea der olocaust?

RB: Cada net, auia sònis enes quaus me convertia en pair d'un mainatge ath quau no podie vedé-li ben era cara. Inclús, abantes der enregistrament, quan escriguèrem era dusau part dera pellicula. Abantes de començar a enregistrar, era mia hemna e jo sagèrem d'explicità-li a Giorgio er argument dera pellicula coma se siguesse un conde, tamb boni e do-

lents. Li agradèc er argument, mèis l'espantèc. Volie saber s'èrte vertat, perque se dèc compde qu'aquerò èrte era istòria d'Itàlia.

GF: El gran dictador (1940) de Chaplin, auec quauqua influència?

RB: Chaplin tostemp a exercit ua grana influència sus mèis, perque ei eth rei des comics, ei eth nòste rei. Era mia pellicula ei un crozament entre *El gran dictador* e *El chico* [1921], serie quauquarren atau com *El chico dictador*. En *La vida es bella*, eth numerò que è en camp de concentracion ei eth madeish que Chaplin auie en *El gran Dictador*, ei un aumentage ath gran mèstre.

GF: Perque s'inclinèc enquiara comèdia ja enes prumeries dera sua carrèra?

RB: Perque toti se n'arrien quan jo didia quauquarren, o me botjaua, o çò que siguesse. Quan pòs hèr qu'era gent arrisse se daurís eth cèu, ei com òr. Maugrat que, en hèr aquesta pellicula tanben me sentec tragic en fòrça moments. Mès que m'agraden aquestes sensacions -arrir, plorar- perque son era vida madeisha.

Graham Fuller

Edite ETH DIARI
Familia Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA
Aula Euròpa des Pirineus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
e-mail: jrcc@apdo.com

Informatica e dessenh: Marc Colomines i Nadal.

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.

Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.

Impression: Xerox's Document Center 220 ST d'ETH DIARI
en Vielha. Tirada: 1000 exemplars.